

แนวทางการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์
ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

วชิราภรณ์ พวงจินดา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2559

**Proceeding on the Treatment of Print Media Right and Liberties under
the Constitution of Thailand**

Wachiraporn Pongjinda

**A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Laws Program, Department of Law
Faculty of Law, Dhurakij Pundit University**

2016

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีทุกประการเพราะได้รับความกรุณาและความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โลจายะ รองประธานคณะกรรมการคุษฎีบัณฑิตศึกษาทางนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ซึ่งได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชัย เลื่อนฉวี อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ซึ่งได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม โดยท่านอาจารย์ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่ง นับตั้งแต่วันที่อาจารย์ได้ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ได้ให้ความรู้ เป็นอาจารย์ผู้เสียสละและสั่งสอนทั้งวิชาความรู้ตลอดจนวิชาในการดำเนินชีวิตในสังคม คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ที่ถูกต้อง ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ทางวิชาการ ติดตามความคืบหน้าในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนมาโดยตลอด ทั้งการเข้ามาจัดทำคุษฎีนิพนธ์ของผู้เขียน การศึกษาหาข้อมูลประกอบการจัดทำคุษฎีนิพนธ์ การแนะนำให้ผู้เขียนไปติดต่อประสานงาน ตลอดจนความเอาใจใส่ในตัวผู้เขียนเป็นอย่างดี รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อการเขียนคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงที่ให้ความกรุณาและความเมตตาแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ และอดีตรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งกรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งรับเป็นประธานกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ เดียววิเศษ ตูลากรหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้นประจำศาลปกครองสูงสุด และ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ คณะกรรมการบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ซึ่งรับเป็นกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนได้เสียสละเวลา และกรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นในการแก้ไขคุษฎีนิพนธ์ รวมถึง รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ รอดจันทร์ ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรคุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ซึ่งช่วยดูแลประสานงาน ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์พศธร พันธุ์สุวรรณ อาจารย์ผู้ช่วยที่ปรึกษา ที่ได้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาและค้นคว้าข้อมูลในการจัดทำคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ รวมไปถึงการให้คำแนะนำหลักการเขียนคุษฎีนิพนธ์และเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนเอาเป็นแบบอย่างในการจัดทำคุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนช่วยเหลือผู้เขียนด้วยดีมาโดยตลอด ทั้งยังชี้แนะผู้เขียนให้มีความอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยจนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคผ่านพ้นไปได้

ขอขอบคุณ อาจารย์จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ขอขอบคุณ ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุรรัตน์ เจดน์ตะพุก เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขานุการหลักสูตรนิติศาสตรุษบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ขอขอบคุณ คุณวรุฒิ เหล่าบ้านคือ นักวิชาการอิสระ และ คุณวิวัฒน์ ผาบสิมมา

ขอขอบคุณ กลุ่มเพื่อน ๆ ปริญญาโทนิติศาสตร์ สาขากฎหมายมหาชนรุ่น 14 มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา น้องสาว คุณสิรินาถ พวงจินดา และคุณ เสนาะ หนูช่วย ซึ่งต่างก็เป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุด ทำให้ผู้เขียนมีแรงผลักดันในการจัดทำคุษฎีนิพนธ์ให้ประสบผลสำเร็จลุล่วงในที่สุด

อนึ่ง หากคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สามารถก่อให้เกิดความรู้ข้อคิดเห็นที่มีประโยชน์อันควรแก่การศึกษาและการปฏิบัติ ตลอดจนมีคุณค่า และประโยชน์ต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง เพื่อสามารถนำความรู้จากคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ไปปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคต คุณความดีทั้งหลายขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนผู้แต่งหนังสือตำราทุกท่านที่ผู้เขียนใช้อ้างอิง รวมถึงผู้มีพระคุณของผู้เขียนทุกท่าน แต่หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วชิราภรณ์ พวงจินดา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	12
1.3 สมมุติฐานของการศึกษา.....	12
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	13
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	13
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
2. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	15
2.1 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	16
2.1.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์	19
1) แนวคิดระหว่างประเทศ.....	19
2) แนวคิดของต่างประเทศ.....	22
3) แนวคิดของประเทศไทย.....	24
2.1.2 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	31
2.1.3 ประเภท และขอบเขตการใช้เสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	33
2.1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพและหน้าที่ของสื่อสิ่งพิมพ์.....	38
1) ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน.....	38
2) ทฤษฎีประโยชน์สาธารณะ.....	38
3) ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม.....	39
4) ทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม.....	41
2.1.5 หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการทำหน้าที่และจรรยาบรรณทางวิชาชีพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.2 ทฤษฎีสติธิและเสรีภาพ.....	52
2.2.1 ความเป็นมาของสิทธิและเสรีภาพ.....	53
2.2.2 ความหมายสิทธิและเสรีภาพ.....	58
1) ความหมายของสิทธิ.....	58
2) ความหมายของเสรีภาพ.....	61
2.2.3 ประเภท และขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพ.....	64
1) ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ.....	64
2) ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพ.....	67
2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรฝ่ายปกครอง.....	69
2.3.1 หลักนิติรัฐ.....	74
1) ความเป็นมาของหลักนิติรัฐ.....	74
2) ความหมายของหลักนิติรัฐ.....	76
3) สรุปสาระสำคัญของหลักนิติรัฐ.....	78
2.3.2 หลักภารกิจของรัฐ.....	87
1) ความหมายของภารกิจของรัฐ.....	87
2) ประเภทของภารกิจของรัฐ.....	89
3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์ของต่างประเทศ.....	94
3.1 กฎหมายพื้นฐานที่เป็นหลักประกันเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	94
3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (The Universal Declaration of Human Rights 1948).....	95
3.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, (ICCPR) 1966).....	96
3.1.3 อนุสัญญาว่าด้วยการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป (European Convention on Human Rights (ECHR)).....	97

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.1.4 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งอเมริกา (The American Convention on Human Rights (ACHR)).....	97
3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา.....	99
3.2.1 หลักการพื้นฐานของเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.....	100
3.2.2 หลักการทางกฎหมายเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์.....	103
3.2.3 ลักษณะของเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์.....	110
3.2.4 หลักประกันการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	111
3.2.5 องค์กรกำกับดูแลการดำเนินการของสื่อสิ่งพิมพ์.....	120
3.2.6 จรรยาบรรณกำหนดมาตรฐานวิชาชีพสื่อสิ่งพิมพ์.....	122
3.3 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์ตามรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	123
3.3.1 หลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์.....	123
3.3.2 ลักษณะของเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์.....	124
3.3.3 หลักประกันการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	129
3.3.4 จรรยาบรรณกำหนดมาตรฐานวิชาชีพสื่อสิ่งพิมพ์.....	130
3.4 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์ตามรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	134
3.4.1 หลักการพื้นฐานของเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.....	134
3.4.2 หลักการทางกฎหมายเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์.....	138
3.4.3 จรรยาบรรณกำหนดมาตรฐานวิชาชีพสื่อสิ่งพิมพ์.....	140
3.5 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์ตามรัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร.....	141
3.5.1 หลักการพื้นฐานของเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.....	142
3.5.2 จรรยาบรรณกำหนดมาตรฐานวิชาชีพสื่อสิ่งพิมพ์.....	143

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.6	143
3.6.1	143
3.6.2	144
3.6.3	146
3.7	147
4.	168
4.1	168
4.1.1	168
4.1.2	176
4.1.3	178
4.2	184
4.2.1	185
4.2.2	185
4.2.3	189
4.2.4	194
4.2.5	198
4.2.6	199
1)	200
2)	200

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 97/2557 เรื่อง การให้ความร่วมมือต่อการปฏิบัติงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ.....	200
4) คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 108/2557 เรื่อง การตัดเดือนสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งฝ่าฝืนข้อห้าม.....	200
4.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	201
4.3.1 กฎหมายว่าด้วยการพิมพ์.....	201
1) พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484.....	201
2) พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550.....	201
4.3.2 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542	210
4.3.3 ประมวลกฎหมายอาญา.....	212
4.3.4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	219
4.3.5 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	223
4.3.6 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534.....	224
4.3.7 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540.....	228
4.4 ข้อตกลงระหว่างองค์กรสื่อที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมในการทำหน้าที่ของสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศไทย.....	230
4.4.1 ธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540.....	230
4.4.2 ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541.....	234
4.5 แนวคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	236
4.5.1 ความหมายของคำว่า “สื่อสิ่งพิมพ์”.....	236
4.5.2 ความรับผิดชอบของบรรณาธิการ.....	237
4.5.3 การสิ้นสุดลงของการเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการและเจ้าของหนังสือพิมพ์.....	238

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและแนวทางแก้ไข.....	242
5.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่มีผลต่อเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์และแนวทางแก้ไข.....	242
5.1.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่มีผลต่อเสรีภาพของสื่อสิ่งพิมพ์.....	244
5.1.2 แนวทางการแก้ไข.....	250
5.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการทำหน้าที่ของสื่อสิ่งพิมพ์และแนวทางแก้ไข.....	255
5.2.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการทำหน้าที่ของสื่อสิ่งพิมพ์.....	256
5.2.2 แนวทางการแก้ไข.....	264
5.3 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพและการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณของสื่อสิ่งพิมพ์และแนวทางแก้ไข.....	269
5.3.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพและการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณของสื่อสิ่งพิมพ์.....	269
5.3.2 แนวทางการแก้ไข.....	281
5.4 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักประกันเพื่อป้องกันการแทรกแซงเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์และแนวทางแก้ไข.....	287
5.4.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักประกันเพื่อป้องกันการแทรกแซงเสรีภาพสื่อสิ่งพิมพ์.....	288
5.4.2 แนวทางการแก้ไข.....	302
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	309
6.1 บทสรุป.....	309
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	319
บรรณานุกรม.....	325

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	343
ประวัติผู้เขียน.....	347